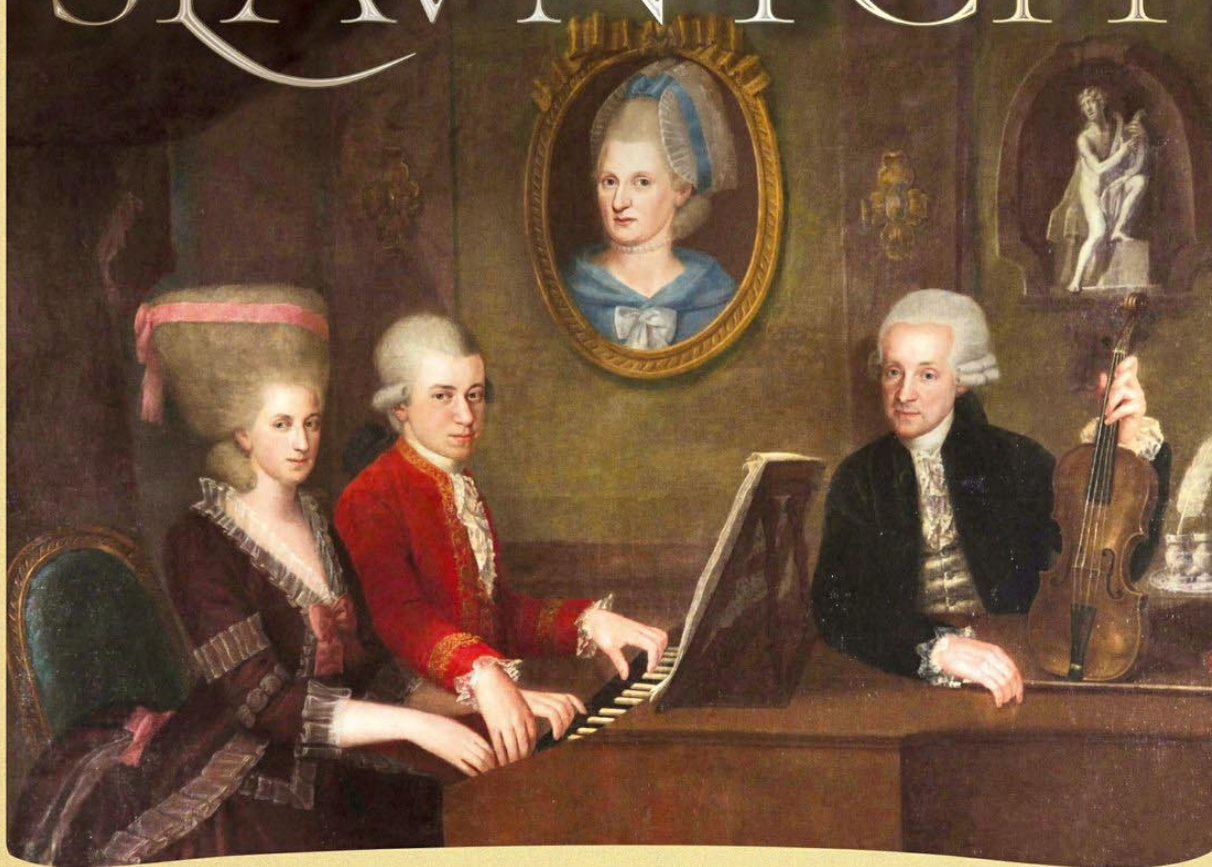

MARTIN FURMANIK

RODIČIA SLÁVNÝCH

MARENČIN PT

Venujem Monike, Dominike a Marcelovi

MARTIN FURMANIK
RODIČIA SLÁVNÝCH

MARENČINPT

© Martin Furmanik, 2021
© Marenčin PT, spol. s r. o., Bratislava, 2021
Jelenia 6, 811 05 Bratislava
marencin@marencin.sk www.marencin.sk
Cover © Marenčin Media, 2021
Layout © Marta Blehová, 2021
923. publikácia
1. vydanie

ISBN 978-80-569-0897-6 (viaz.)
ISBN 978-80-569-0898-3 (ePDF)
ISBN 978-80-569-0899-0 (ePub)

PREDHOVOR

Cézar, Kolumbus, da Vinci, Shakespeare, Mozart, Napoleon, Marie Curie, Einstein, Stalin, Hitler... Mená, ktoré pozná celý svet. Ľudia, ktorí sa stali ikonami, symbolmi svojho odvetvia. O ich živote vieme prakticky všetko. Málokto však pozná životné osudy ich rodičov. Pritom, ak by nebolo rodičov vyššie menovaných, ani oni by neexistovali. Samozrejme, na ich miesto by nastúpil s veľkou pravdepodobnosťou niekto iný. Meno by však už bolo celkom odlišné. Najväčší význam rodičov veľkých postáv svetovej histórie teda spočíva v tom, že dali život svojim slávnym deťom. Tu sa však ich úloha ani zďaleka nekončí. Je dobre známe, že detstvo, výchova a vzťahy s rodičmi majú zásadný vplyv na to, kým sa človek v dospelosti stane. Charakterovo i profesijne. Inak tomu nebolo ani v prípade slávnych ľudí histórie. Cieľom tejto knihy je preto poodhaliť prehliadané osudy rodičov slávnych a vďaka tomu aspoň čiastočne pochopiť konanie ich detí. Pozrieme sa na to, kto boli ich predkovia, z akého sociálneho prostredia pochádzali, čím sa živili, akú mali povahu a v neposlednom rade, ako vychovávali svoje slávne deti a ako sa k nim správali.

Vybral som tridsať osobností, ktoré patrili k najznámejším ľuďom histórie. Možno by ste na mojom mieste do zoznamu zaradili aj iné osobnosti, prípadne odtiaľ niektoré vyhodili. Ale ako to už býva, tvorba takýchto zoznamov je ovplyvnená subjektívnym

pohľadom autora. Nepochybujem však o tom, že väčšinu z prezentovaných osobností považujete za najvýznamnejšie postavy dejín aj vy. Osobnosti spolu s ich rodičmi sú radené chronologicky od staroveku až do súčasnosti. Knihu však nie je nutné čítať zaraďom. Pokojne ju môžete otvoriť na ľubovoľných miestach, práve tam, kde sa píše o osobnostiach, ktoré vás najviac zaujímajú.

V knihe sa pokúšam zistiť, aký vplyv mali na konanie slávnych detí ich rodičia. Naozaj iba pokúšam, pretože nie som psychológ. Na otázku, či a akým spôsobom daný rodič ovplyvnil svoje dieťa, si na základe opisu života rodiča môže odpovedať každý sám. Slávne deti, ktorými sa zaoberá táto kniha, sa s vplyvom svojich rodičov popasovali rôznym spôsobom. Niektoré chceli byť vedome iné ako ich rodičia. Iné boli či už charakterovo alebo profesiou svojim rodičom veľmi podobné. Nezriedka sa stávalo, že rodičia slávnych detí projektovali do svojich potomkov svoje nesplnené túžby. Ak sa niečo nepodarilo im, chceli, aby sa preslávilo aspoň ich dieťa. V prípadoch, o ktorých hovorím, sa to naozaj podarilo. Ako budete môcť vidieť, malo to aj svoju odvrátenú stranu. Slávne deti boli totiž po zvyšok života psychicky poznačené tým, že pre svojich chorobne ctižiadostivých rodičov prišli o detstvo.

Niekedy mali vplyv na známe osobnosti nielen rodičia, ale i starí rodičia. Vtedy je aj im venovaná väčšia pozornosť. Niektoré známe osobnosti v detstve výrazne ovplyvnili tiež iní ľudia z rodiny i mimo nej. Ak sa tak stalo, sú spomenutí aj oni. Kniha sa zaoberá nielen vplyvom rodičov na deti, ale obsahuje tiež množstvo málo známych faktov. Okrem iného ozrejmuje pôvod priezviska rodičov, vysvetľuje, čo viedlo rodičov, aby svojmu dieťaťu dali meno, pod ktorým ho neskôr poznal celý svet, a približuje legendy, ktoré sprevádzali narodenie viacerých významných postáv svetových dejín. Dnes je už ťažké určiť, čo z legend sa zakladalo

na pravde a čo bol iba mýtus. Viaceré slávne deti takmer zomreli pri pôrode alebo v detstve. Je vsutku fascinujúce vidieť, že stačilo málo a svet by prišiel o významné postavy dejín. Na hranici života a smrti boli pri pôrode nezriedka aj matky slávnych detí. Celá kniha je prešpikovaná množstvom zaujímavostí, o ktorých drvivá väčšina z nás nemá ani tušenia. Pred písaním knihy som o mnohom nemal potuchy ani ja. Pre mňa samého bola tvorba knihy veľkým dobrodružstvom, počas ktorého som sa dozvedel veľa informácií, ktoré boli aj pre mňa nové a ja som žasol nad tým, že sa také niečo vôbec mohlo stať.

Žasol som okrem iného nad prekvapivými rodinnými previazanosťami alebo nad tým, že niektoré známe osobnosti sa narodili z incestného vzťahu bratranca a sesternice. Aj viaceré slávne postavy dejín mali za manželky či manželov bratrancov alebo sesternice. V knihe sa môžete dočítať, že manželky (matky slávnych detí) boli väčšinou v tieni svojich manželov a rešpektovali ich rozhodnutia, aj keď nie vždy s nimi súhlasili. Až do 20. storočia mali ženy totiž oveľa menší spoločenský význam ako muži, čo sa premietlo aj do rodinného života. V súvislosti s tým je tiež venovaná pozornosť i manželskému životu rodičov slávnych. V knihe sa takisto dočítate, že slávne deti mali väčšinou lepší vzťah s matkou ako s otcom. Spomínam aj vzťahy detí a ich rodičov, keď už boli deti dospelé. O vzťahu detí a ich rodičov veľa hovorí i to, či prišli na ich pohreb a ako a kde ich pochovali. Kniha neopomína ani súrodencov známych osobností a to, aké vzťahy s týmito súrodencami mali. Uvidíte tiež, že občas rodičia prežili svoje slávne deti.

Keďže osobnosti sú v knihe radené chronologicky, je veľmi dobre vidieť, ako sa vyvíjalo rodičovstvo a vzťah rodičov k deťom v priebehu tisícročí. Dobová mentalita bola diametrálne odliš-

ná v rôznych časových obdobiach. Je zrejmé, že k Alexandrovi Veľkému sa rodičia správali inak, ako sa správali rodičia k Margaret Thatcherovej. Preto je úchvatné sledovať, ako sa modely rodičovstva v priebehu vekov menili.

Pri čítaní knihy si uvedomíte, že všetky spomínané osobnosti sa prakticky z ničoho vypracovali vlastnými silami medzi najväčšie postavy svetových dejín. Treba však povedať, že často sa to udialo aj vďaka odriekaniu a podpore chudobných rodičov. Kniha totiž poukazuje i na to, z akého sociálneho prostredia boli známe osobnosti a ich rodičia. Niektorí pochádzali z chudobných pomerov, iní boli príslušníkmi strednej triedy, ďalší boli panovníkmi a boli preto len o niečo menej významnými osobnosťami ako ich deti. Niektorí by bez svojich detí upadli do zabudnutia, no iní by sa aj bez slávnych detí zapísali do dejín. O niektorých rodičoch známych osobností sa preto dochovalo množstvo informácií, zatiaľ čo o iných je správ veľmi málo. Mnohé z predstavených svetových osobností sú dodnes vnímané mimoriadne kontroverzne. Úlohou knihy nie je ich hodnotiť. V knihe sa snažím uvádzať iba to, ako ich hodnotia rôzne skupiny ľudí.

Na záver úvodu ešte môžem spomenúť, že každá kapitola knihy má podobné členenie. Hlavný priestor je venovaný otcovi a matke slávneho dieťaťa. Potom sa kapitola zaoberá detstvom tejto známej osobnosti. Záverečná časť textu stručne zhŕňa jej dospelý život. Je pravdou, že dospelý život spomenutých osobností je dostatočne známy a na prvý pohľad by sa mohlo zdať, že je nosením dreva do lesa. Je však dobré aspoň stručne si ho pripomenúť a zároveň ho porovnať s detstvom a so životom rodičov.

1. FILIP II. MACEDÓNSKY A OLYMPIAS

(RODIČIA ALEXANDRA VEĽKÉHO)

Rodičia väčšiny slávnych osobností boli celkom obyčajní ľudia, ktorí by upadli do zabudnutia, ak by nemali slávne deti. Niektoré slávne osobnosti však mali aj slávnych rodičov. Patril medzi nich aj Alexander Veľký, ktorého otcom bol macedónsky kráľ Filip II. Aj keď ho syn v mnohom prekonal, Filip II. zostal významnou postavou staroveku.

Filip II. Macedónsky sa narodil okolo roku 382 pred Kristom v Pella, hlavnom meste Macedónska. Filip patril do kráľovskej dynastie Argeovcov, ktorá v Macedónsku vládla už od 9. storočia pred Kr. Jeho otcom bol kráľ Amyntás III. a matkou Eurydika, princezná z Linku. Filip prežil rušnú mladosť. Otec ho najskôr poslal ako zábezpeku za vyplatenie tribútu do Ilýrie. V rokoch 367 – 366 pred Kristom ho zasa jeho brat poslal ako rukojemníka spoločne s ďalšími tridsiatimi Macedóncami do Téb. Filipov otec Amyntás III. zomrel v roku 370 pred Kr., keď mal Filip dvanásť rokov. Po Amyntásovi nastúpil na trón Filipov brat Alexander II. Dlhú dobu však kráľom nebol, pretože ho dal zavraždiť Ptolemaios z Aloru, ktorý si robil záľusk na macedónsky trón a určitý čas bol regentom

Alexandrovho brata Perdikka III. Ani to však netrvalo dlho, pretože Perdikkas dal zasa zavraždiť Ptolemaia. Perdikkas potom vládol Macedónii šesť rokov. V roku 359 pred Kr. však prišiel o život v krvavej bitke s Ilýrmi, v ktorej padlo aj mnoho Macedónco. Macedónsko bolo na pokraji zrútenia z hospodárskeho i vojenského hľadiska. V tejto situácii sa stal Filip II. regentom za svojho nepľnoletého synovca Amynta IV. Čoskoro bol Filip II. zvolený za macedónskeho kráľa namiesto Amynta, ktorý bol malým dieťaťom.

Prvým Filipovým krokom bolo zjednotenie Macedónie. V čase jeho nástupu na trón bola totiž rozdelená na Hornú a Dolnú Macedóniu. Po konsolidácii krajiny pristúpil Filip k reforme vojska. Zo šľachtickej ťažkej jazdy urobil elitnú silu svojho vojska. Ťažkoodencov zreorganizoval na tzv. falangu, čiže pešie vojsko s dlhými kopijami. Zraniteľné boky falangy chránila ľahká pechota s mečmi a oštepami. Taktiež zaviedol obliehacie zariadenia na dobýjanie miest a pevností. Filip vládol vo svojej družine na spôsob prvého medzi rovnými. Neodlišoval sa oblečením od svojich druhov a ktokoľvek ho mohol osloviť menom. Preto bol Filip II. u svojho vojska obľúbený a vojaci mu boli mimoriadne oddaní. Obľúbenosť mu zabezpečilo aj to, že bol viackrát vážne zranený. Raz prišiel o oko a inokedy zasa takmer vykrvácal po zásahu do stehna.

Po roku 357 pred Kr. začal Filip II. postupne expandovať do najbližšieho okolia Macedónie. Bolo to dôležité nielen z politického a vojenského aspektu, ale aj z hľadiska hospodárstva. Macedónci totiž okrem iného získali bane v Trácii, čo umožnilo zaviesť Filipovi zlatú a striebornú menu. Úspechy na vojenskom poli posmelili Filipa k ťaženiam smerom na juh a východ proti ďalším gréckym štátom. Tie boli v tom čase mimoriadne oslabené vzájomnými

vojny, ktoré medzi sebou viedli v predošlých desaťročiach. To využil Filip II. Vyhrával jednu bitku za druhou a pripájal si územie za územím. Občas prišli aj porážky, ale tých bolo oveľa menej ako víťazstiev. Proti Filipovi sa preto spojili Atény, Téby a ďalšie grécke štáty. K rozhodujúcej bitke medzi Macedóncami a gréckymi štátmi došlo v roku 338 pred Kr. pri Chaironei. V tejto bitke sa vyznamenal Filipov syn Alexander. Aj vďaka nemu Macedónci bitku vyhrali a stali sa hegemónmi medzi gréckymi štátmi. Filip II., ktorý následne vytvoril z gréckych štátov tzv. korintský spolok, bol na vrchole moci. Po tomto úspechu si trúfal aj na mocnú Perzskú ríšu. V čase príprav na výpravu proti Peržanom ho však nečakane zastihla smrť.

Filip II. mal sedem manželiek, čo však v tých časoch nebolo vôbec neobvyklé. Volali sa Audata, Fila, Nikesipolis, Filina, Olympias, Médea a Eurydika Kleopatra. Všetky sobáše mali politické pozadie, keďže si nimi posilňoval svoj vplyv a pozíciu. Vraví sa, že iba posledný sobáš s Kleopatrou bol z lásky, ale aj to je veľmi otáznave. Iba s manželkami sa Filipovi narodilo najmenej sedem detí. Volali sa Cynane, Filip III., Thesalonica, Europa, Caranus. S Olympiadou, ktorá bola jeho hlavnou manželkou a kráľovnou, mal syna Alexandra a dcéru Kleopatru. Okrem manželských mal aj viacero nemanželských detí.

Gréci považovali Macedóncanov za polobarbarov. V temperamente Filipa II., ktorý časť mladosti prežil medzi Grékmi, sa preto spájali polobarbarské črty s gréckou vzdelanosťou. Raz na povrch vychádzali lepšie, inokedy horšie stránky jeho prchkej, drsnej a výbušnej povahy.

Filipova pozemská púť sa skončila na svadbe dcéry Kleopatry, ktorá si brala za manžela svojho strýka Alexandra Epirského, brata svojej matky Olympie. Svadba sa konala v októbri 336 pred

Kr. v meste Aigai. Filip II. práve vstupoval do divadla, keď bol zavraždený Pausaniasom z Orestu, ktorý bol jedným z členov jeho ochranky. Filip II. mal vtedy 46 rokov a za sebou dvadsaťtri rokov vlády. Už vtedy sa vyrojilo množstvo špekulácií o tom, kto stál za vraždou. Vraha vraj najali macedónski aristokrati, aby získali väčší vplyv na dianie v krajine. Hovorilo sa tiež, že do vraždy bola zapletená Olympias či dokonca Alexander obávajúci sa o následníctvo. Alexander neskôr rozširoval, že vraha najali Peržania. Ani jedna zo špekulácií sa však s istotou nepotvrdila, a tak dodnes nie je jasné, aké bolo skutočné pozadie Filipovej vraždy.

Filipa pochovali na pohrebisku v Aigai, tak ako bolo zvykom u macedónskych kráľov. Jeho ukrytý a nevykradnutý hrob objavili v roku 1977 grécki archeológovia. Našli muža stredného veku, ktorému chýbalo oko a množstvo vzácnych kráľovských pokladov, a preto bolo zrejmé, že ide o Filipa. Po smrti bola Filipovi vzdávaná veľká úcta nielen zo strany Macedóncov, ale aj niektorých Grékov.

Alexandrova matka **Olympias** sa narodila v roku 375 pred Kr. v meste Passaron v Epirskom kráľovstve nachádzajúcom sa na území dnešného západného Grécka. Pochádzala z epirského kmeňa Molossov a jej otcom bol epirský kráľ Neoptolemus I. Ten odvodzoval svoj pôvod z rodu Aiakovcov, z ktorého pochádzal aj mýtický hrdina trójskej vojny Achilles. Pôvodné meno Alexandrovej matky bolo Polyxena. Meno Olympias prijala až neskôr, údajne po Filipovom víťazstve na olympijských hrách v roku 356 pred Kr. Známa bola aj pod menami Myrtale a Stratonic. V mladosti bola Olympias kňažkou Dionýzia, boha vína a zábavy. Po smrti jej otca nastúpil ako epirský kráľ Olympiadin strýko Arymbás. Ten v snahe o spojenectvo s Macedónskom dal

Olympiu za manželku Filipovi II. V roku 357 pred Kr. sa Olympias a Filip II. zosobášili, a Olympias sa tak stala jeho štvrtou manželkou a macedónskou kráľovnou.

O rok neskôr sa im 20. júla 356 pred Kr. v meste Pella narodil syn Alexander. Ako to už u významných osobností staroveku bolo zvykom, jeho narodenie sprevádzali mýty predznamenávajúce jeho budúce úspechy. Podľa jedného z nich sa Olympiade snívalo, že ju v noci Zeus oplodnil bleskom, z ktorého sa rozhorel veľký oheň, pričom jeho plamene šľahali všade naokolo. Napokon oheň zhasol. Filipovi sa zasa snívalo, že zalepil lono svojej manželky pečatou, na ktorej bol lev. Na základe toho sa usúdilo, že Alexander bude mať odvážnu povahu podobnú levovi. Podľa ďalšieho z príbehov mala Olympias splodiť syna s Diom Amonom, ktorý sa jej zjavil v podobe veľkého hada. Filip to mal vidieť cez kľúčovú dierku a o oko, ktorým to pozoroval, vzápätí prišiel. V skutočnosti o oko prišiel pri boji. V deň Alexandrovho narodenia mal zhorieť Artemidin chrám v Efeze. Povrávalo sa, že chrám vyhorel preto, lebo Artemis sa postarala o Alexandrov príchod na svet. Iní v tom zasa videli osud Ázie. Nie je isté, či chrám vyhorel presne v deň Alexandrovho narodenia, pravdou však je, že to skutočne bolo v roku, keď prišiel na svet.

Olympias nebola u macedónskej šľachty príliš obľúbená. Bola mimoriadne ambiciózna, panovačná, vznetlivá a žiarlivá. Ani manželstvo s Filipom preto nebolo šťastné. Takmer neustále mali roztržky a hádali sa. Celkom sa to zhoršilo po svadbe Filipa s Eurydikou Kleopatrou. Tá sa mala stať novou macedónskou kráľovnou a Olympias mala byť odstránená. Ak by sa Eurydike Kleopatre narodil syn, Alexander mohol prísť o nástupníctvo. Olympias z obavy o bezpečnosť odišla do Epiru, kde vládol jej brat Alexander I. Epirský. Chcela sa s ním spojiť proti Filipovi,

avšak ten Olympiadinmu bratovi ponúkol za manželku dcéru Kleopatru. Alexander I. Epirský súhlasil a vzal si svoju neter. Olympias ostala osamotená. Onedlho na to bol Filip II. zavraždený. Predpokladá sa, že prsty v tom mala aj Olympias. Po smrti manžela údajne Olympias nariadila vraždu Karana a Europy, detí Eurydiky Kleopatry, pretože sa bála o Alexandrovo nástupníctvo. Následne Eurydika Kleopatra spáchala samovraždu.

Po nástupe svojho syna Alexandra na macedónsky trón si s ním počas jeho výprav neustále dopisovala. Mali spolu veľmi srdčný vzťah. Zároveň však čiastočne mohla za Alexandrovu stupňujúcu sa paranoju. Často ho totiž varovala pred ľuďmi, ktorých považovala za hrozbu. Hoci počas Alexandrovej neprítomnosti bol miestodržiteľom Macedónska Antipatros, Olympias mala v kráľovstve stále veľký vplyv. Neskôr odišla do Epiru, kde sa po smrti svojho brata Alexandra I. Epirského stala regentkou nepľnoletého kráľa Aecida. Nečakaná a skorá smrť syna Alexandra ju veľmi zasiahla. Cassandra, jedného z Alexandrových generálov, obvinila, že otrávil jej syna. Postupne dala zavraždiť jeho spojencov – brata Nikanora a Alexandrovho nevlastného brata Filipa III. Arrhidaiosa s manželkou. Olympias sa potom vrátila z Epira a usadila sa v meste Pydna. Pre Cassandra bola však aj naďalej úhlavnou nepriateľkou a túžil ju zničiť. V roku 316 pred Kr. preto obliehal mesto Pydna, v ktorom sa nachádzala. Obrancovia mesta súhlasili s kapituláciou pod podmienkou, že Olympiade sa nič nestane. Keď pevnosť padla, Kassandros prikázal vojakom zabiť Olympias. Oni sa však zdráhali ublížiť matke Alexandra Veľkého. Napokon ju so súhlasom Cassandra ukameňovali rodinní príslušníci jej obetí. Nemilosrdná a krutá Olympias, ktorá celý život šla doslova cez mŕtvolu, aby dosiahla svoje ciele, zomrela vo veku 59 rokov. Dožila sa tak viac ako jej manžel i syn. I keď bola za života

mnohými nenávidená, po jej smrti k nej ľudia často prechovávali úctu ako k matke slávneho Alexandra.

Alexander Velký mal detstvo a mladosť naplnené vojenským životom a vzdelaním. Tieto dva zdanlivé protipóly mali potom naňho vplyv po zvyšok života. Výchovu a vzdelanie si zobrala na starosť jeho matka Olympia. Zabezpečila mu učiteľov jazdy, zápasenia, gramatiky, aritmetiky, rétoriky, hudby a astronómie. Alexander bažil po vzdelaní a rád čítal. Mal viacerých slávnych učiteľov tej doby, medzi ktorými nepochybne vynikal Aristoteles. Alexandra vyučoval spolu s ďalšími synmi macedónskych aristokratov od jeho štrnástich rokov. Viedol ich k filozofii, lekárstvu a literatúre. Alexander si vďaka Aristotelovi obľúbil najmä Homéra, ktorého Iliadu vraj nosil neustále so sebou. Aristoteles v Alexandrovi vzbudil záujem o vedu, umenie a všeobecne o poznávanie sveta okolo seba. To mimoriadne ovplyvnilo Alexandra v ďalšom živote. Aj vďaka Aristotelovi nebol len dobyvateľom, po ktorom ostáva spúšť, ale tiež osvieteným vládcom, ktorý prijíma cudzie hodnoty a odovzdáva vlastné. V mladosti hovoril Alexander o Aristotelovi ako o svojom druhom otcovi. Po tom, ako začal byť Alexander dobyvateľom, ich vzťah ochladol, aj naďalej sa však vzájomne rešpektovali. Vďaka matke sa stal zasa Alexander hlboko nábožensky založeným človekom, čo ho ovplyvňovalo aj v ďalšom živote.

Od útleho detstva nebol Alexander vedený iba k vzdelaniu, ale aj k vojenskej zručnosti a politike. K tomu ho zasa viedol otec Filip II. Už v mladom veku bojoval syn po boku otca a priúčal sa tak vojenstvu. Prvá veľká skúška pre Alexandra nastala už v jeho šestnástich rokoch. Otec, ktorý v ňom od počiatku videl schopného vládca, mu vtedy zveril vládu v Macedónii v čase svojej neprí-

tomnosti. Práve vtedy vypuklo povstanie tráckych kmeňov, ktoré Alexander potlačil. Ako dôkaz svojho víťazstva najdôležitejšiu obec Trákov premenoval na Alexandropolis. Prvé veľké víťazstvo po boku otca zažil onedlho pri meste Istros, kde porazili Skýtov. Pri otcovi bol aj vtedy, keď obliehal Byzantion. Ich najväčšie víťazstvo sa však zrodilo pri Chaironei. Po tomto úspechu Filip prestal mať akékoľvek pochybnosti o synových schopnostiach. Alexander sa už od skorej mladosti prejavoval tiež ako nadaný diplomat, čo sa ukázalo napríklad vtedy, keď do Pelly prišli v čase otcovej neprítomnosti perzskí vyslanci.

V detstve a mladosti boli pre Alexandra najväčšou radosťou zvieratá, najmä psy a kone. Legendárnym sa stalo skrotenie jeho koňa Bukefala. Tohto nespútaného čierneho žrebca nevedel nikto skrotiť, no Alexander sa na to podujal. Na počudovanie všetkých sa mu to aj podarilo a Bukefalos sa mu potom stal verným spoločníkom na jeho výpravách.

Alexander svoju matku miloval a ona milovala jeho. S otcom však mal pomerne komplikovaný vzťah. Bol spôsobený najmä otcovými manželstvami a mimomanželskými pomermi, ktoré boli Alexandrovi proti srsti. Súviselo to s ustavičnými Alexandrovými obavami o následníctvo. K najväčšiemu konfliktu medzi otcom a synom došlo po sobáši Filipa s Eurydikou Kleopatrou. Strýko nevesty vtedy zaželel novomanželom splodenie legitímneho nasledovníka. Narážal tým na epirský pôvod Alexandrovej matky. Alexandra to tak popudilo, že rečníka napadol. Po hádke s Filipom potom Alexander načas odišiel k strýkovi do Epiru. Alexander sa však čoskoro otcovi ospravedlnil a vrátil sa späť. Vzťah s otcom bol tak znova v poriadku.

Po násilnej otcovej smrti prišla pre Alexandra veľká chvíľa. V dvadsiatich rokoch sa stal macedónskym kráľom. Čoskoro

začal naplňovať otcov neuskutočnený sen vyraziť proti Perzskej ríši. V roku 334 prvýkrát vyhral nad perzským kráľom Dareiom II. v bitke pri Tróji. Následne v meste Gordion preťal slávny gordický uzol. V roku 333 vyhral nad Peržanmi aj druhýkrát pri meste Issos. Do tretice Dareia porazil v roku 331 pri Gaugamelách. Neskôr Dareia zavraždili vlastní velitelia. Po gaugamelskom víťazstve sa Alexandrovi otvorila celá Perzská ríša. Obsadil Egypt, kde založil mesto Alexandria, dobyl Persepolis a vtiahol do Babylonu. Pokračoval ďalej na východ, kde dobýjal územia dnešných stredoázijských republík. Trúfal si aj na Indiu, ale tam narazil na odpor, a preto sa vybral späť na západ.

Alexander Veľký bol mimoriadne charizmatický muž, ktorý dokázal strhnúť vojakov na svoju stranu. Bol vzdelaný a inteligentný. Z pohľadu vojenstva bol geniálnym taktikom. Zároveň bol krutým a nemilosrdným dobyvateľom. Mal výbušnú a prchkú povahu a často sa nechávať ovládnuť svojím hnevom. V záchvate hnevu napríklad prebodol svojho verného priateľa, ktorý mu v bitke zachránil život. Iba rýchly zásah veliteľov zabránil Alexandrovi spáchať samovraždu pod ťarchou neznesiteľných výčitiek svedomia po tomto čine. Ku koncu života bol chorobne paranoidný, prepadal alkoholu a bol nevyspytateľne agresívny. Pod vplyvom matky dával vždy veľký význam nadprirodzeným silám. Napríklad vojenskú výpravu proti Perzii nezačal, kým delfská veštiareň nepotvrdila, že vpád na územie Peržanov bude úspešný. Ku koncu života sa začal považovať za boha a božské pocty vyžadoval aj od svojich druhov. Alexandrovi vojaci mali svojho kráľa vždy veľmi radi, ale s takým niečím sa nevedeli stotožniť.

Predmetom mnohých diskusií bola oddávna jeho údajná homosexualita. Je veľmi pravdepodobné, že udržiaval aj takéto vzťahy. Mal však aj manželku Roxanu, ktorá mu porodila syna,

následníka trónu, ktorý sa ale narodil až po jeho smrti. Alexander Veľký zomrel 10. júna 323 v Babylone na týfus krátko pred dovŕšením tridsiatich troch rokov. Vládol iba trinásť rokov, ale vďaka svojej vojenskej genialite zanechal po sebe nesmiernu ríšu. Tá však dlho nevydržala a krátko po jeho smrti sa rozpadla.

2. GAIUS IULIUS CAESAR STARŠÍ A AURELIA (RODIČIA GAIA IULIA CAESARA)

Cézar. Meno, podľa ktorého vznikol titul cisár. Titul označujúci najvyššieho panovníka, niekoho, kto je nad všetkých kráľov. Cézar bol nepochybne jedným z najmocnejších mužov staroveku a najvýznamnejšou postavou Rímskej ríše. Bol jej najväčším vojvodom a politikom. Ako ovplyvnili formovanie Cézarovej životnej cesty jeho rodičia?

Cézarov otec rovnakého mena, teda **Gaius Iulius Caesar starší**, sa narodil v Ríme okolo roku 140 pred Kr. v starodávnej patricijskej rodine, ktorá odvodzovala svoj pôvod od hrdinu trójskej vojny Aenea a cez neho od bohyne Venuše. V 5. a 4. storočí pred Kr. boli príslušníci rodu konzulmi a vojenskými tribúnmi. V 2. storočí boli senátormi a prétormi. Rodičmi Gaia Iulia Caesara staršieho boli Gaius Iulius Caesar najstarší a Marcia, patriaca do významnej plebejskej rodiny, ktorá svoj pôvod odvodzovala od legendárneho rímskeho kráľa Ancusa Marcia. Gaius Iulius Caesar najstarší bol prétorom, čiže druhým najvyšším úradníkom v Ríme. Gaius Iulius Caesar najstarší mal okrem syna rovnakého mena ešte syna Sexta Iulia Caesara, ktorý bol konzulom, a dcéru Iuliu. Tá

bola manželkou Gaia Maria, sedemnásobného konzula a najmocnejšieho muža vtedajšieho Ríma.

Gaius Iulius Caesar starší sa okolo roku 104 pred Kr. oženil s Aureliou Cottou. Známe sú ich tri deti. Najprv sa im narodili dcéry Lulia staršia a Lulia mladšia, ktorá sa neskôr vydala za prétora Marca Atia Balba. Jednou z dcér Lulie mladšej bola Octavia Minor, matka budúceho prvého cisára Augusta. Posledným dieťaťom Gaia Lulia Caesara staršieho a Aurelie bol Cézar.

Cézarov otec, Gaius Iulius Caesar starší, zastával postupne rôzne rímske úrady. Najskôr bol kvestorom, potom edilom a napokon sa stal prétorom. Vrcholom jeho kariéry bola funkcia prokonzula Ázie. Rímska provincia Ázia sa rozprestierala na území dnešného západného Turecka. Gaius Iulius Caesar starší spravoval zverené územie pravdepodobne dobre, pretože obyvatelia ostrova Délos v Egejskom mori mu postavili sochu. V tom čase sa Rímska republika zmietala v zmätkoch a nepokojoch. Prebiehala Spojenecká vojna medzi Rímom a jeho italickými spojencami. Rímska politická scéna bola navyše rozdelená na znepriatelené frakcie optimátov a populárov. Gaius Iulius Caesar starší bol na strane populárov, na čele ktorých stál jeho švagor Gaius Marius. Zo sporu optimátov a populárov vzbĺkli krvavé nepokoje. Najhoršie časy prešiel Gaius Iulius Caesar starší v úkryte vo svojej provincii. Keď sa rozplynuli čierne mračná hroziacich postihov, vrátil sa Gaius Iulius Caesar starší k svojej rodine do Ríma.

Gaia Lulia Caesara staršieho považovali za málovravného a nepriebojného človeka. V tomto bol úplným opakom svojho slávneho syna. Kvôli svojej úradnej zaneprázdnenosti mal na Cézara oveľa menej času ako jeho matka. Často bol služobne na dlhší čas mimo domov a keď sa vracal k rodine, žasol nad tým, ako jeho syn vyrástol a aké robí pokroky. Pre svoju málovravnosť sa so synom

rozprával oveľa menej ako Aurelia. Synova citová pripútanosť k nemu nebola preto taká tesná, ani vrúcna ako k matke. Obdivoval však otcov mužný zjav, peknú tvár vykazujúcu zjavnú podobu s ním a jeho uvážlivosť v reči a v pohyboch. So záujmom Cézár počúval predovšetkým otcovo rozprávanie o hrdinských činoch a zásluhách predkov. Otec mu rozprával o Aeneovi i o tom, ako už pred päťsto rokmi rod Luliov zastával najvyššie funkcie. Gaius Iulius starší hovoril tiež o tom, že v ďalších storočiach nastal úpadok vplyvu a vážnosti rodu. Synovi vravel, že o opätovný návrat na výslnie sa pričínili jeho pradedo a dedo, ktorí sa stali konzulmi a teraz je to aj ich úloha. Malý Cézár si ukladal do pamäti históriu svojho rodu, pretože poučený svojím učiteľom Gnyphonom si bol vedomý, že znalosť minulosti rozjasňuje budúcnosť. Už v tom čase, pod vplyvom otcovho rozprávania, v ňom začalo klíčiť presvedčenie, že bohovia ho predurčili k veľkým činom.

Smrť Gaia Iulia Caesara staršieho zastihla nečakane v roku 85 pred Kr. Sklonil sa, aby si obul sandále, keď odrazu padol na zem. Pravdepodobne išlo o infarkt. Takým istým spôsobom zomrel aj jeho otec, teda Cézarov starý otec. Gaius Iulius Caesar starší mal v čase smrti okolo päťdesiatpäť rokov. Jeho syn Cézár mal vtedy pätnásť. Náhla smrť hlavy rodiny zasiahla všetkých jeho blízkych, syna nevynímajúc. Zanedlho kráčal ulicami Ríma dlhý smútočný sprievod na čele s vdovou Aureliou a polosirotou Cézarom. Otroci pred nimi niesli voskovú bustu zosnulého. Gaia Iulia Caesara staršieho následne pochovali na pohrebisku za mestom.

Cézarova matka **Aurelia** sa narodila okolo roku 120 pred Kr. Jej rodičmi boli Lucius Aurelius Cotta a Rutilia. Cottovci boli síce plebejská, ale za to významná rodina. Aureliin otec i starý otec boli konzulmi i prokonzulmi. Rutiliovcami boli o niečo menej

významnou plebejskou rodinou. Aj bratovi Aureliinej matky sa však podarilo získať titul konzula. Túto funkciu mali tiež istý čas aj traja Aureliini bratia. Z toho vyplýva, že Aurelia pochádzala zo skutočne významnej rímskej rodiny.

Aurelia bola považovaná za peknú ženu s tmavými vlasmi a štíhlou postavou. Vyžívala sa v šperkoch, elegantnom oblečení a dokonalom účese. Bola veľmi inteligentná, nezávislá a vážena v celom Ríme. Zároveň bola autoritatívna a dominantná. V tomto smere sa odlišovala od svojho manžela Gaia Iulia Caesara staršieho, od ktorého bola mladšia približne o dvadsať rokov. Veľmi dbala na to, aby jej vytúženému synovi Cézarovi nechýbalo nič z toho, čo sa dopriavalo v rímskych aristokratických rodinách. Aurelia na jednej strane starostlivo dohliadala na synovo bezpečie a primerané pohodlie. Na strane druhej mu ponechávala úplnú voľnosť v chlapčenskom vystrájaní. Nechcela mať z neho totiž ufňukaného chlapčeka, ale priala si, aby sa zoceloval pre životnú dráhu, ktorú mu prisúdila. Prízvukovala mu, aby sa snažil byť prvý vo všetkom, čo robí a každú ranu pohotovo vrátil. Aurelia bola odhodlaná vychovať syna tak, aby na seba nazeral ako na výnimočnú osobnosť, predchnutú vedomím vlastnej ceny a hrdosti. Mal dosiahnuť väčšieho významu než ktorýkoľvek jeho predok. Preto bolo pre Aureliu dôležité, aby bol Cézar dobre pripravený na uplatnenie, ktoré prinesie rodine slávu a všeobecnú vážnosť. Z toho dôvodu mu zabezpečila najlepšie možné vzdelanie.

Aurelia občas nečujne vstupovala k dverám miestnosti, kde prebiehalo Cézarovo súkromné vyučovanie. S uspokojením sledovala ako jej syn úspešne napreduje. Po vyučovaní neraz odvieďla dospievajúceho Cézara bokom a rozprávala mu o svojich slávnych predkoch, ktorí boli aj jeho predkami. V súvislosti s tým mu

kládla na srdce, aby sa nikdy pred nikým nepokoroval a konal tak, aby mohol byť hrdý na svoje činy. Tiež mu hovorila, aby sa nikdy nevzdával a snažil sa za každých okolností víťaziť. Aurelia mu zdôrazňovala dôležitosť rozumu, múdrosti, vytrvalosti a železnej vôle. Keď Aurelia vysvetľovala synovi, že v rámci zmätkov, v ktorých sa v tej dobe zmietať Rím, jeho strýko Gaius Marius bojuje za správnú vec, trinásťročný Cézár sa chcel taktiež zúčastniť boja. Matka ho upokojovala, že jeho čas ešte len príde. Predpovedala mu, že sa stane nádejou Ríma v časoch jeho ohrozenia, ktoré prichádzajú. Matka mala na svojho syna skutočne veľký vplyv. Keď mu jeho strýko Gaius Marius ponúkol úrad Jupiterovho kňaza, Aurelia Cézárovi radila, aby to odmietol. On nechápal, prečo by mal odmietnuť takú poctu. Aurelia mu vysvetlila, že by potom nemohol opustiť Itáliu a bol by obmedzovaný v mnohých činnostiach. Cézár nevedel, ako sa má rozhodnúť. Rozhodovanie mu uľahčila smrť Gaia Maria. Nakoniec tak Cézár vyhovel matkinmu prianiu.

Otec a ešte viac matka mali teda veľký vplyv na utváranie Cézarovho charakteru. Mali značný podiel na tom, že z neho vyrástol sebavedomý, ctižiadostivý, charizmatický muž, ktorý sa neštítal na presadenie svojich záujmov použiť akékoľvek prostriedky. Aurelia aj neskôr, keď bol Cézár dospelý, stála vždy na synovej strane, podporovala ho a tešila sa z jeho úspechov. Keď rímsky diktátor Lucius Cornelius Sulla žiadal, aby sa osemnásťročný Cézár rozviedol s Corneliou, dcérou svojho odporcu Lucia Cornelia Cinna, Cézár to odmietol a aj s výraznou matkinou podporou sa mu podarilo tento tlak ustáť. Dôležitú úlohu hrala Aurelia po smrti Cézarovej manželky Cornelia, keď sa starala o vnučku Iuliu v čase Cézarovej neprítomnosti. Potom si Cézár vzal za manželku Sullovu vnučku Pompeiu, ktorá čoskoro začala mať milenecký vzťah s Publiom Claudiom Pulcherom. Aurelia svoju nevestu prichytila

s týmto mužom a Cézar sa s Pompeiou z toho dôvodu rozvedol. Aurelia zomrela približne vo veku 65 rokov v Ríme 31. júla 54 pred Kr. Krátko pred jej smrťou zomrela pri pôrode jej vnučka Lulia.

Gaius Iulius Caesar (v texte ho kvôli odlíšeniu od otca rovnakého mena označujeme ako Cézara) sa narodil v Ríme 12. júla 100 pred Kr. Na svet prišiel v storočnej pohodlnej a priestranej vile rodu Iuliov. Jeho narodenie bolo slávnostnou udalosťou, ktorej sa zúčastnilo mnoho významných hostí, medzi nimi aj Cézarov strýko Gaius Marius, v tom čase najmocnejší muž Ríma. Cézarovi sa za účasti týchto hostí veštila budúcnosť. Na základe rôznych úkazov a javov mali dieťa čakať veľké úspechy a sláva. Po dvoch starších sestrách bol Cézar pre rodičov vytúženým a dlho očakávaným synom – dedičom a pokračovateľom rodu. Dostal meno Gaius, ktoré prináležalo prvorodeným synom z rodu Iuliov a tiež prídomek Caesar. „Caesar“ predstavoval v púnskom jazyku názov pre slona. Jeden z Cézarových predkov totiž v bitke s púnskym Hannibalovým vojskom zabil nepriateľského slona.

Malý Cézar sa hrával s deťmi z okolia najskôr na schovávačku, či na slepú babu, neskôr s nimi súťažil v rýchlosti, obratnosti a sile. Cézarovi rodičia, predovšetkým matka, si dali veľmi záležať na synovom dobrom vzdelaní. Preto mu zabezpečili, tak ako sa vtedy na urodzené rímske rodiny patrilo, vzdelávanie doma. Cézarovým prvým učiteľom bol Marcus Antonius Gnyphon, vzdelaný prepustený otrok z Galie, či z niektorej východnej provincie. Naučil ho písať a čítať po latinsky, neskôr aj po grécky a dal mu tiež základy rétoriky. Tá bola neoddeliteľnou súčasťou politickej kariéry, ktorú rodičia Cézarovi pripravovali. Súčasne so vzdelaním bol Cézar s pomocou cvičiteľov a vojakov pripravovaný na svoju budúcnosť aj po fyzickej stránke. Učil sa gymnastické cviky, plával a neskôr

sa učil zachádzať s mečom a štítom. Taktiež sa učil jazdiť na koni. Cézar bol veľmi dobrým žiakom a čoskoro výborne ovládal potrebné vzdelanostné i fyzické zručnosti. V roku 86 pred Kr. sa konala Cézarova oslava plnoletosti. Mal síce len štrnásť rokov, ale na svoj vek bol mimoriadne vyspelým a zreлым mladým mužom. O rok a pol neskôr bol nútený aj reálne dospieť po nečakanej smrti svojho otca. Tým pádom sa stal v šesťnástich rokoch hlavou rodiny. Stalo sa tak vo veľmi nepokojných časoch bojov dvoch rímskych politických frakcií – optimátov a populárov. Tieto krvavé boje sprevádzali a poznačili jeho detstvo už niekoľko rokov predtým. S tým súvisel strach o vlastný život i svojich blízkych, ktorý ho sprevádzal aj neskôr. Jeho rovesníci na tom však neboli inak. Doba bola mimoriadne krutá a intrigy a vraždy bežnou súčasťou života.

Krátko po otcovej smrti sa na matkin popud oženil Cézar s Cossutiou, ktorá bola ešte mladšia ako on. Hoci mal Cézar v tom čase iba šesťnásť rokov, ešte pred vstupom do manželstva mal vďaka domácim otrokyniam skúsenosti s milostnými hrami. Manželstvo s Cossutiou dlho nevydržalo. Podľa niektorých ani nešlo o manželstvo, ale iba o zasnúbenie. Otázka vzťahu Cézara a Cossutie je tak až doteraz sporná. Každopádne v lete roku 84 pred Kr. sa Cézar oženil, znova na naliehanie matky. Tentoraz bola jeho vyvolenou Cornelia, dcéra Cinna, ktorý bol spojencom Cézarovho strýka Gaia Maria. Svadobná hostina bola mimoriadne bohatá. Vyjadrovala vysoké spoločenské postavenie svadobčanov. Na zlatých tanieroch sa vtedy servírovali okrem iného varené jazýčky plamienikov, varené slimáky, ustrice či pávy. Cézarovi a Cornelií sa neskôr narodila dcéra Iulia, jediné Cézarovo manželské dieťa.

Od svojich osemnástich rokov pracoval Cézar usilovne na svojej politickej kariére. Angažoval sa v strane populárov. Postupne